

МАЛИ БИЗНИС КАО ШАНСА ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВЕЛИКИ ПОТЕНЦИЈАЛ РУСКЕ ЕКОНОМИЈЕ*

SMALL BUSINESS AS A CHANCE TO REDEEM THE GREAT POTENTIAL OF THE RUSSIAN ECONOMY

Звездан Ђурић¹

Београдска пословна школа-Висока школа струковних студија,
Београд

Оливера Ђурић

Висока пословна школа струковних студија- Блаце

Сажетак: Данас се исплати инвестирати у Русију јер су западне земље тренутно у стагнацији, а руска економија и привреда бележе даљи раст. На пример, у Јапану, који има развијену привреду, раст стопе БДП - а је око 1% годишње. Компаније које послују у тој земљи, неће се моћи објективно довољно брзо развијати јер је локално тржиште висококонкурентно. У Русији је ове године прогнозирана стопа раста БДП - 3-4 % . То је мање него пре економске кризе 2008. године, али знатно више него у земљама Европске уније. Осим тога, руско тржиште је велико, а водеће светске компаније нису га још у потпуности освојиле, стога на њему има много простора за двоцифрени раст БДП - а током дужег низа година. Улазак на такво тржиште може донети висок профит и омогућити стицање нових потрошача. Наравно, на другом крају ваге стоје проблеми и ризици везани за несавршене државне институције и прописе. Због тога, при уласку на руско тржиште треба водити рачуна не само о материјалним факторима, као што су довољан број квалификованих кадрова, прометна инфраструктура, куповна моћ и потребе тржишта, него и о квалитету државне управе и пословном амбијенту у регионима у које се планира инвестирати.

Овај рад је покушај да се укаже на карактеристике руске привреде, на њене потенцијале, регионалне могућности, институционалну подршку и пореске подстицаје које пружа руска економија за пословање и развој малог бизниса. Страни инвеститори сами су утврдили да нема боље земље у којој се из малог бизниса извлачи добит од 30-40 одсто.

Кључне речи: мали бизнис, економија, привреда, раст, развој,

Abstract: Today it pays to invest in Russia because the Western countries are stagnating, and the Russian economy and the economy recorded further growth . For example , in Japan, which has developed economy , the growth rate of GDP - and is about 1 % per year. Companies operating in the country , will be able to objectively develop fast enough as it is a highly competitive local market . In Russia this year's forecasted GDP growth rate - 3-4 % . That's less than before the economic crisis 2008th years , but much more than in other EU countries. In addition, the Russian market is large and leading companies they did not yet fully won , so it has a lot of room to

* Рад саопштен на Међународном научном скупу ИПЕС-СР 2013, 9-10.11.2013. у Косовској Митровици

¹ zvezdadj@open.telekom.rs

double-digit GDP growth - and over a number of years. Entry into such a market can bring high profits and to enable the acquisition of new customers . Of course , at the other end of the scale are the problems and risks associated with imperfect state institutions and regulations. Therefore , when entering the Russian market should take care not only about material factors , such as a sufficient number of qualified personnel , transport infrastructure , purchasing power and market needs , but also on the quality of public administration and the business environment in the regions in which it plans to invest .

This paper is an attempt to highlight the features of the Russian economy at its potential, regional opportunities, institutional support and tax incentives offered by the Russian economy to business and small business development . Foreign investors themselves have determined that there is no better country in which to draw from the small business tax of 30-40 percent.

Keywords: small business , economics , economy, growth, development,

1. УОПШТЕ О РУСИЈИ

Русија се простире између Северног леденог мора на северу, Тихог океана на истоку, Кине, Монголије и Казахстана на југу, Азјберцана и Грузије на југозападу, Украјине, Белорусије, Летоније и Естоније на западу и Финске и Норвешке на северозападу. Припада јој и Калињградска област на обали Балтичког мора између Пољске и Литваније. Велики део земље чини низија коју планина Урал дели на Руску (у европском делу) и Западносибирску низију (у азијском делу- до реке Јенисеј).

Руска Федерација је многонационална држава сачињава је **16 аутономних република** (Башкирска, Бурјатија, Чеченско-Ингушка, Чувашија, Дагестан, Јакутија, Кабардино-Балкарска, Калмичка, Карелија, Коми, Маријска, Мордовија, Северно-Остинска, Татарска, Тувинска, Удмуртска). Постоје такође и **пет посебних аутономних области** (Адигејска, Горњо-Алтајска, Хакаска, Јеврејска и Карачејево-Черкашка).

Највише има **Руса** (82%), а затим има још 100 националних мањина (татари, украјинци, белоруси, чувашиакути идр.). Најгушће је насељен европски део (нарочито области око Москве), док су сибирска пространства ређе насељена. Према оценама стручњака

данас у Русији живи 4-5.000.000 имиграната. Од тога је 2.000.000 легално запослених, а остали су "у илегалу".

Русија је релативно развијена индустријско-пољопривредна земља. Природна богатства су разноврсна – од висококвалитетног угља до нафте и земног гаса. Пољопривреда је такође развијена нарочито у Руској низији, а највише се производи: *пшеница, раж и кукуруз*. Знатно је развијено сточарство и пчеларство.

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРИВРЕДЕ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

Данас се руска економија углавном темељи на извозу енергената (нафте и земног гаса) и сировина и растућој домаћој потрошњи. Разнородна територија Русије може се поделити у привредном погледу на две зоне: западну (Европски део Русије) и источну (Сибир и Далеки исток). Водећа привредна грана је **тешка индустрија**.

Енергетика је добро развијена. Русија је кључни снабдевач нафте и гаса у великом делу Европе, сматра се енергетском супер силом с обзиром да има највеће резерве природног гаса и нафте на свету, а друга је по величини по резервама угља. Највећи је произвођач електричне енергије у свету и пети највећи произвођач обновљиве енергије. Русија је била прва земља која је почела са производњом нуклеарне енергије у цивилне сврхе, тренутно је четврти произвођач по величини у производњи ове врсте енергије. Руска влада планира велика улагања у програм за следећу генерацију технологија за производњу нуклеарне енергије. Тешка металургија је најразвијенија на Уралу. **Аутомобилска индустрија** је развијена у Москви, Тољатију, Нижњем Новгороду, Санкт Петербургу и још неким градовима. Москва, Казањ, Иркутск су центри производње авиона, а Санкт Петербург бродова. Веома је развијена војна индустрија. **Прехрамбена индустрија** не задовољава потребе становништва те се прехрамбени производи увозе у значајним количинама. Од пољопривредних култура највише је заступљена производња пшенице, ражи, јечма, зоби и семена сунцокрета. С обзиром да Русија излази на три океана, руске рибарске флоте су познате у свету по улову рибе, а извоз рибе и морских плодова је у порасту последњих година.

Од **сточарства** карактеристично је гајење јелена на северу Русије, као и гајење поларних лисица, даброва, куна и хермелина. Русија је највећи извозник крзна на свету. **Саобраћај** је углавном развијен у европском делу Русије. Према истоку је изграђена Транс-сибирска магистрала која спаја Москву и европски део Русије са

далеким истоком - Владивосток. То је најдужа пруга на свету (9.288км). Северније од ове изграђена је Бајкалско - Амурска магистрала (3.200км). **Морским путевима** се углавном превози роба. Велики саобраћајни значај има пловни пут Волга - Дон. По њему се остварује преко 50% речног превоза у Русији. Саобраћај по језерима је такође добро развијен, посебно на Каспијском језеру. С обзиром да је Русија велика и ретко насељена земља са много удаљених и изолованих градова и области, **Ваздушни саобраћај** има велики значај, посебно за становништво крајњег севера и далеког истока државе који зависе искључиво од ове врсте саобраћаја. У земљи постоји преко 2.700 аеродрома, а чак 137 аеродрома има статус међународних. Русија је једна од најважнијих земаља у **космичким истраживањима** и поседује пар активних космодрома, најпознатији је Бајконур. **Наука** је посебно развијена и има дугу традицију. Русија је позната по својим високо - образовним установама, истраживачким центрима, академијама и високо – стручно образованом кадру. Упркос природним лепотама и историјским знаменитостима Русија тренутно користи само око 30% својих туристичких потенцијала.

3. МАКРОЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ ЕКОНОМИЈЕ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

Први знаци кризе совјетске привреде (СССР-а у чијем саставу је била Русија) и успоравања темпа раста појавили су се почетком седамдесетих година прошлог века. У годинама Горбачовљеве перестројке² економска активност почела је убрзано да се смањује и земљи је претио распад привреде. У периоду реформи Јељцина када је транзиција спровођена по програмима разрађеним од стране међународних финансијских организација, руска привреда нашла се

² Одбројавање до распада СССР почело је перестројком. 1985: нови секретар Комунистичке партије Михаил Горбачов залаже се за перестројку (реформу привреде) и гласност (политичку отвореност). 1988: Тежња ка независности у Литванији, Летонији и Естонији. 1989: Борис Јељцин је изабран за делегата у парламенту. Совјетски блок се распада са падом Берлинског зида. 1990-91: Горбачов се залаже са вишепартијски систем, али демонстрације у Азејберџану и Литванији сурово су угушене. Јун 1991: Јељцин је изабран за председника Русије. 19. август: Уочи потписивања новог споразума о заједници група политичара покушава да преузме власт од Горбачова. 23. август: Горбачов се повлачи са места генералног секретара КП СССР-а. 6. септембар: Призната независност Литваније, Естоније и Летоније. 8. децембар 1991: Вође Русије, Белорусије и Украјине се састају како би потврдили распад СССР-а. 25. децембар 1991: Горбачов се повлачи са функције совјетског председника – СССР званично престаје да постоји.

у стању колапса. Док су за време Јељцина земљу водили страни експерти, примењујући програм ММФ-а, земља је све дубље економски тонула. Бруто друштвени производ у 1998. години износио је 52%, а инвестиције само 20% од нивоа оствареног у 1989. години. Такав стрмоглави пад економске активности није забележен у 20. веку ни у време Првог и Другог светског рата и окупације индустријски најразвијенијих делова земље. Након финансијског краха 1998. када земља почиње да се ослања на сопствене снаге и домаћу памет, почиње неочекивани раст руске привреде – у 1999. – 3,3%; 2000. – 7,7%; 2001. – 5%; 2002. – 4,3%; 2003. – 7,3%; 2004 – 7,1%; 2005 – 6,4%; 2006. 8,2%; 2007: 8,5%; 2008: 5,2%..³ Према подацима Блоомберга, Русија је током последње декаде додала 570 метричких тона злата својим резервама. Према анализама независних аналитичара из августа месеца 2013. године, процена је да Русија има преко 20.000 тона злата.

Федерална служба за државну статистику (Росстат) на основу резултата из 2012. закључује да је Русија са својим привредним развојем успела да постане лидер међу земљама „велике осморке“ и да заузме друго место међу земљама групе **БРИКС (Бразил, Русија, Индија, Кина и Јужноафричка Република)**. Руски БДП је порастао за 3,4%, наводи се у истраживању Росстата објављеном крајем фебруара, које је засновано на извештајима Међународног монетарног фонда, Организације за економску сарадњу и развој, Европске дирекције за статистику (Еуростат) и оперативних података из руских статистичких служби. Европска криза није прерасла у системску па није било осетног пада цена нафте, гаса и метала. Не треба занемарити да је и одустајање од примене рестриктивне политике такође имало повољан утицај. Национална рејтинг агенција предвиђа успоравање раста руског БДП-а у 2013. на 2,5%. Досадашња стопа раста могла би да се одржи само при изузетно повољним околностима за Русију на светском тржишту нафте и гаса. Предвиђа се да ће 2020. године Русија превазићи Немачку у индустријској производњи и постаће главни индустријски мотор Европе.⁴ Независна агенција **Euromonitor International**, позната по

³ Приход од извоза руског наоружања, задњих година: 2001-3,7 милијарди\$; 2002-4,8; 2003-5,6; 2004-5,8; 2005-6,1; 2006-6,5 милијарди \$. Највише се продају борбени авиони 49,9%; ракетни системи 13,2%; поморска опрема 7,7%; остало 29,2%. Апсолутни светски рекордер по броју произведених пушака је руска АК-47, популарни КАЛАШЊИКОВ. Серијски се производи од 1947. године и до данас их је, у десетак варијанти, направљено више од 100 милиона.

⁴ Ово су неке од констатација новинара Michael Snyder-а изнете почетком 2013.

стратешком истраживању потрошачких тржишта, пре неког времена објавила је извештај у коме се наводи да ће до 2020. Русија, Индија и Кина ући у првих 5 највећих светских економија (Русија тренутно заузима шесто место на тој лествици). Интензиван економски раст у овим земљама, иако се остварује уз одређене потешкоће, утицаће на светски поредак. У глобализованом свету после Хладног рата, где економска моћ има превласт над војном снагом и политичким ставовима, развојни пример троугла Русија - Индија - Кина има ће дугорочне импликације на цели свет. Извештај садржи податак да је Индија по паритету куповне моћи ПКМ - у надмашила Јапан још 2011. Док у случају Индије економски раст подстичу раст потрошачког тржишта и инфраструктурна улагања, али и успон средње класе, у Русији економски развој (за сада) генеришу њени енергетски ресурси. У извештају стоји и да ће Кина до 2020. бити највећа светска економија с 19% удела у глобалном БДП - у. Руска економија ће економију Немачке престићи до 2016. године. Оно што треба нагласити јесте да ће ове три земље бити међу првих пет најјачих светских економија, док ће преостала два места заузети САД и Јапан. У извештају се даље наводи: "Суперсиле међу економијама у развоју, посебно земље BRICS-а,

Русија благовремено сервисира спољни дуг и смањује га из године у годину, повећавајући девизне резерве, а финансијска и политичка ситуација у земљи је стабилна као ретко када. Први пут после много година у земљи је присутна веома бурна привредна активност. Данас Русија бележи динамичан економски раст каквим може да се похвали мало земаља у свету. Путинова Русија је престала да узима било какве "структурне кредите" од ММФ и Светске банке и од државе дужника је постала земља која кредитира друге и инвестира у друге економије.⁵ Руска влада жели да Русија свој статус у ММФ од зајмопримаоца замени за акционарску улогу. ***Русија је данас оно што је била Америка пре сто година – земља необичне слободе и невероватних могућности.*** По односу ризик-рентабилност, то је најбоље место у Европи.

⁵ Русија је успела да смањи дужничке обавезе захваљујући владиној политици буџетског суфицита и мобилизацији финансијских резерви за подмиривање захтева страних кредиторима. Факат је да су резерве превазишле 120 милијарди долара, изводећи Централну банку на ранг (повисини резерви) шесте у свету, после индијске и пре Хонконга..

Мали бизнис као шанса да се искористи велики потенцијал Руске економије

Табела 1.: Колика је Русија, макроекономски показатељи економије Руске Федерације у 2011. години

Број становника (у милионима)	150.000.000.
Географска површина (км ²)	17.075.200. км ²
Структура БДП	услуге (58,9%) индустрија (37%) и пољопривреда (4,2%)
Бруто друштвени производ	2.373 млрд \$ (7. место у свету)
Бруто друштвени производ по глави становника	16.700 \$
Девизне резерве	314,5 милијарди\$
Увоз	310,1 милијарди\$. РФ највише увози: саобраћајна средства, машине и опрему, фармацевтске производе, полупроизводе за металну индустрију, месо, воће и поврће, пластику, гвозђе и челик, оптичке и медицинске инструменте. Главни увозни партнери су: Немачка (14,7%), Кина (13,5%), Украјина (5,5%), Италија (4,7%), Белорусија (4,5%).
Извоз	498,6 милијарди \$. РФ највише извози: нафту и производе од нафте, природни гас, метале, дрво и производе од дрвета, хемијске производе, производе војне индустрије. Главна тржишта у извозу су: Немачка (8,2%), Холандија (6%), САД (5,6%), Кина (5,4%), Турска (4,6%).
Незапосленост	6.8%
Радно способни	75,41 милиона ○ у пољопривреди 9,8% ○ у индустрији 27,5% ○ у услугама 62,7%
Прираштај	- 0.37
Стопа инфлације	8.9%
Највећи градови	Москва 10,35 милиона ст. С.Петербург 4,7; Новосибирск 1,42; Н.Новгород 1,31; Ст Јекатеринбург 1,3 мил ст.
Учешће инвестиција у БДП	21,1%..
Трговинска размена Руске Федерације са светом	808,7 млрд . \$ уз остварен суфицит од око 188,5 млрд \$.
Јавни дуг учествује у БДП.	са 8,7%
Буџет	Приходи: 383 милијарди\$ Потрошња: 376 милијарди \$
Нафта	Потрошња: 2,5 мил бар/д Производња: 9,4 мил бар/д
Војни буџет	31 милијарда \$ 2,5% од БДП
Резерве у иностраној валути и злату	513 млрд . \$ (4 место у свету).
Спољни дуг земље	519,4 млрд . \$
Аеродроми	1.623
Стварна стопа раста БДП	4,3%..
Испод границе сиромаштва	17,8%
Чланица СТО	22. августа 2012. (после 18 година преговора).

Извор: Светска банка, ММФ, СТО, ЕУ 2011. година

Русија је први светски произвођач и извозник природног гаса и нафте. У томе је руска моћ, али и слабост, јер јој и економски раст и извоз, у време кад су главни конкуренти увелико у постиндустријским водама, углавном зависе од продаје енергената и

сировина. Монопол у међународним односима је увек лош, али неки мисле да је добар зато што је њихов. Само у 2005. години због скока цене нафте⁶, нафташи су уплатили у државни буџет 65 милијарди\$ - за трећину више него 2004. Тако да је Русија била у могућности да без тешкоћа врати све дугове иностранству.⁷

Тежак задатак да изграде капитализам у земљи где је омиљена пословица *“поштеним радом се нико не може обогатити“*, у Русији се решава довођењем десетине хиљаде странаца за директоре и председнике великих компанија. Странац добија новац, а домаћин искуство које му недостаје, и сви су задовољни. Тренутно је Русија земља у којој су примања менаџера највећа на свету.

4. ЕКОНОМСКА САРАДЊА РУСИЈЕ И СРБИЈЕ

Русија је један од највећих спољнотрговинских партнера Србије. Приближно половина спољнотрговинске размене Србије отпада на земље Европске уније, којој припадају два важна партнера као што су Немачка и Италија. Око 25 одсто нашег извоза пласира се у ове две земље. На руско тржиште усмерено је око 5 одсто извоза Србије, али је зато у структури нашег увоза учешће увоза из Русије 15-20 одсто. У размени са Русијом присутан је проблем високог спољнотрговинског дефицита - извоз је 6-7 пута мањи од увоза. Зато су трговинским споразумом и протоколом, који је закључен у Москви фебруара 2008. године, предвиђене мере за унапређење робне размене у смислу повећања нашег извоза. Споразум о сарадњи у области нафте и гасне привреде у циљу унапређења нафтне и гасне привреде између Србије и Руске Федерације, који је потписан у јануару 2008, ствара предуслове за даљи развој сарадње између Србије и Русије у области енергетике. Енергетски споразум има за циљ стварање повољних услова за пројектовањ, финансирање, изградњ, реконструкцију и коришћење објеката гасне и нафтне привреде на територији Републике Србије, повећање енергетске сигурности и обезбеђење континуираних испорука гаса и нафте из Руске Федерације у Републику Србију, њихов транзит у треће земље, као и производњу нафтних деривата на територији Републике Србије.

⁶ Многи Владимира Путина зову срећковићем, јер је у време владавине Јељцина, барел нафте био 11\$, па је од пореза држави остајало мало (за време Путина барел нафте је прелази цену од 35\$). То је био главни разлог што је Јељцин, готово у свему морао да попусти западу, који га је спасавао кредитима.

⁷ Извозна царина на тону нафте је 102\$ по тони.

Традиционално је још СССР била један од најважнијих економских партнера СФРЈ. Доминирала је сарадња у области размене робе и услуга, али су били развијени и други облици сарадње: инвестиционо - техничка сарадња, производна кооперација, заједничка улагања. Структура, динамика и развој економске сарадње Србије са Русијом имају велики утицај на развој привреде Србије и појединих грана. Ова земља је значајно тржиште за наш извоз, али и подручје за снабдевање привреде стратешким сировинама и опремом.

Споразум о слободној трговини између СРЈ и Руске Федерације закључен је 2001. године и он се примењује мада га Руска Федерација још није ратификовала (одредбе о царинским повластицама, статус најповлашћеније нације). Споразум о узајамном подстицају и заштити инвестиција са Руском Федерацијом закључен је 1996. године. У Москви је 28. фебруара 2008. године потписан протокол којим су сумирани резултати заседања експертске радне групе Владе Републике Србије и Владе Москве и утврђени основни правци за јачање трговинско-економске сарадње. Перспективе сарадње Србије и Руске Федерације су у повећању извоза на ово велико тржиште, за шта постоје традиционалне претпоставке, развијена сарадња од раније, руски потрошачи су навикли на робу широке потрошње из Србије, заинтересовани су за увоз хране и пића, вина, грађевинског материјала. У области инвестиционе сарадње требало би обезбедити повратак наших грађевинских фирми и извођење крупних инвестиционих и грађевинских радова у Русији, чиме бисмо побољшали стање платног биланса

5. МАЛИ БИЗНИС У РУСИЈИ

С обзиром на кризу у економијама развијених земаља може се рећи да Русија прилично добро стоји, јер има високе приходе од нафте, тако да има добре изгледе за развој сфере услуга. Управо у тој сфери ради већина малих предузећа, будући да почетна улагања нису велика, а посао може бити изузетно исплатив. **Према подацима Светске банке, у свету постоји преко 500 критеријума по којима се предузеће сврстава у сферу малог бизниса.** Основни закон који прописује границе малог бизниса у Русији узима као **критеријум број радника и обим прихода.**

✓ **Микро-предузећа** су она која остварују приход до 60 милиона рубаља (1,85 милиона долара) или имају највише 15 радника,

- ✓ док фирме са приходом до 400 милиона рубаља (највише 100 радника) припадају сфери **малог бизниса**.
- ✓ Све што је преко тога сврстава се у **средњи и крупан бизнис**.

У Русији су на државном нивоу покренути програми подршке малом бизнису, тако да сврставањем у ову категорију предузеће може добити извесне предности, а најважнија међу њима је примена специјалних пореских режима који омогућавају знатно блажу пореску контролу и мање контаката са пореским органима. Истина, експерти тврде да статус малог предузећа може донети и додатна ограничења. На пример, представницима микро и малог бизниса је далеко теже да добију кредит од банке или да нађу неки други извор финансирања⁸. Поред тога, предузетници се жале на: велико пореско оптерећење, високе административне трошкове, висок ниво корупције и наметнуте услуге. Власници малих предузећа не могу да се одупру свим овим појавама тако као што може велики бизнис, који је у Русији тесно повезан са државом.⁹

Па ипак, у Русији се малим бизнисом бави 10% становништва, што је далеко мање него у Европи, САД или Кини. У структури руског малог бизниса, према подацима Федералне службе државне статистике за 2012, водеће место (готово трећину тржишта) заузимају трговина и сервисирање аутомобила и других производа. На другом месту су грађевински послови и послови са некретнинама, где је ангажовано преко 30% малих предузећа. Прерађивачка индустрија (производња текстила, предмета од метала, електронске опреме и сл.) заступљена је са готово 15%, а отприлике са по 5% пољопривреда и угоститељство, као и саобраћај и комуникације. У Русији се осећа недостатак предузимача у иновационој сфери и високотехнолошкој производњи, у сфери трговине, логистике и сервисирања купљене робе. Мала и средња предузећа могу успешно развијати те области исто као и велике

⁸Председник РФ Владимир Путин је 4. Јула 2013. окупио директоре највећих банака у својој подмосковској резиденцији Ново-Огарјово како би сазнао зашто су каматне стопе на бизнис-кредите у Русији тако високе. Шеф државе је затим окривио банке за монополизам, похлепу и ометање економског развоја.

⁹ Државни чиновник доживљава свој положај као извор добити и додатних прихода, жали се Дина Крилова, председник фонда за заштиту права предузимача „Пословна перспектива“. Њему је очување малог бизниса последња брига, иако су то радна места и порези којима се попуњава буџет, каже она и додаје да се у западним земљама предузетништво далеко више цени.

компаније. Последње 3-4 године Русија је започела активно радити на побољшању предузетничке климе путем реформе законодавства те поједностављења бирократских процедура. То је омогућило држави да напредује 2012. на лествици Светске банке "Доинг Бусинесс" са 120. на 112. место. А до 2020. Русија мора, према мишљењу руског председника Владимира Путина, ући у 20 најбољих држава за вођење бизниса

Добит варира у зависности од региона, с тим што је Москва у већини случајева у предности. До таквог закључка су дошли органи регионалне управе на основу просечног личног дохотка и прихода приватних предузимача у сваком административном субјекту Руске Федерације. На пример, просечан годишњи доходак једног ресторана друштвене исхране са салом површине до 50 квадратних метара у Москви износи 3 милиона рубаља (око 92.000 долара), у Јамало-Ненецком аутономном округу ресторан са истим параметрима може да заради само 1,55 милиона рубаља годишње (око 48.000 долара). Козметичар или фризер који има радњу у својој кући може да заради у Белгороду само 100,6 хиљада рубаља годишње (3000 долара), у Краснодару већ 330 хиљада (10.000 долара), а у Москви целих 900 хиљада (око 28.000 долара). Па ипак, није баш сваки посао боље плаћен у Москви него у осталим регионима. Годишњи приходи таксиста, куvara, спортских тренера, портира и носача на станицама у регионима су приближно исти као у Москви: 300 хиљада рубаља годишње (око 9200 долара).

Најслабије резултате, нажалост, и даље показује пољопривреда. Ово се објашњава чињеницом да улагања у производњу хране спадају у врсту оних која резултате дају на најдужи рок. Све ово везано је за технолошке иновације у овој области које су, за сада, изостале или су недовољне. Храна је један огроман и неискоришћен ресурс. Стара царска Русија, је некада хранила целу Европу без обзира на то што није имала никакву технологију и транспортна средства као данас. Званичан став Русије је да је борба за здрав живот један од кључних приоритета. Ево, у последње време маса људи из великих градова иде у правцу отварања фарми мале и средње величине, чиме може себи да обезбеди пристојан живот.

Неспокој изазива чињеница да крајеви које још није захватило благостање својој незавидној позицији могу да захвале, углавном, томе што данас нису на прави начин успели да диверзификују своју привреду, ослањајући се и даље на велике системе, а не на мала и средња предузећа. Јер нови услови пословања без државно-

контролисане економије намећу и стварају услов за развој малих и средњих предузећа.

Русија је припремила пуно нових закона којима би решила питање слободе привређивања малих и средњих предузећа и породичних фирми. Нажалост, у време Јељциновог председниковања, процветала је бирократија до неслућених размера, па је нова власт затекла више те бирократије него што је било и у време Совјетског Савеза.¹⁰ Због оваквих и сличних појава, Москва је, нажалост, постала прескупа, па тај полусвет бирократије носи код најширих слојева народа назив "Црна Москва". Ово је само један од примера свакодневних аномалија у руском друштву које се мења из дана у дан.

6. РЕГИОНИ КОЈИ СУ НАКЛОЊЕНИ РАЗВОЈУ ПРЕДУЗЕТНИШТВА

Лабораторија за истраживање јавног мњења (ЛИОМ) саставила је ранг-листу руских губернатора према томе колико су наклоњени развоју пословног сектора у свом региону. Према извештају ЛИОМ, као лидери на ранг-листи са својим губернаторима на челу истичу се Свердловска област, Ханти-Мансијски аутономни округ и Република Татарстан.¹¹ Сва три региона примењују различите моделе у развоју пословања, али су основна правила свугде иста: отвореност и доступност информација и формирање ефикасних средстава за подршку малих и средњих предузећа. Најповољнији субјекти Руске Федерације за вођење

¹⁰ Ево једног примера који наводи Виктор Хлистун, публициста и новинар руског дневника „Труд“: На једном једноставном примеру: предузимљива жена која је изградила четвороспратну зграду са циљем да покрене производњу текстила у сутерену тог здања, чим је кренула да решава та основна "папиролошка питања", у старту је, уместо охрабрења, добила непријатан "шамар", јер су јој рекли да ће само питање разних дозвола коштати преко милион долара, а све због потребе корумпирања бројних административних паразита (узгред , у Москви само један квадратни метар земљишта или пословног просора кошта око \$ 5000!) . Тако разочарана, отишла је далеко из Москве у град Самару, у место где има доста незапослених и где су цене знатно прихватљивије .

¹¹ Важно је напоменути да успешан развој пословања у великој мери зависи о односу локалних власти. У Русији, позитиван пример може бити Калушке област, где је локална управа уложила много труда у развој индустријских паркова и изградњу инфраструктуре. Одабране су парцеле на којима је уведен гас, електрична енергија, вода и изграђена је саобраћајна инфраструктура. Управо у таквим индустријским парковима инвеститори без додатних трошкова могу закупити земљиште на дуже време или га откупити. Последњих година, по овом обрасцу развија се и Уљановска област.

бизниса: Свердловска област, Ханти-Мансијски аутономни округ и Република Татарстан. Према подацима ЛИОМ, Свердловска област је један од руских региона који се најбрже развија. Географски положај, индустријска и научна база чине добру основу за развој и модернизацију овог региона, нови пројекти омогућавају да се привуче све више нових инвестиција и да се пружи одговарајућа подршка предузетништву. Инвестициона политика Свердловске области усмерена је на њену трансформацију од старог индустријског региона у центар високих технологија. Према подацима губернатора Свердловске области, крај 2012. указује да су основни економски показатељи у овом региону значајно порасли. Конкретно, обим инвестиција у основни капитал повећан је за 2,5% – на 341 милијарду рубаља, док су стране инвестиције истовремено порасле три пута. Током протекле године у ову област се слило 5,2 милијарде долара, што представља најбоље резултате од 2000. Административни центар ове области Јекатеринбург чест је организатор највећих међународних манифестација и скупова највишег нивоа и напоредо са градовима Измир (Турска), Ајутаја (Тајланд), Дубаи (УАЕ) и Сао Пауло (Бразил) претендује на то да буде домаћин Светске изложбе (ЕХРО) 2020.

У Ханти-Мансијском аутономном округу (ХМАО), који је на ранг-листи заузео друго место, због специфичности самог региона ситуација је нешто другачија. Пре свега, у том региону постоји олигопол јер тамо послују гиганти као „Росњефт“, „Гаспром“, „Лукоил“, „Сургутњефтегас“, ТНК-ВР, „Славњефт“, „Русњефт“ и други. Доминантност ових компанија озбиљно отежава развој бизниса на регионалном нивоу. Регионалне власти тренутно покушавају да смање утицај олигопола развојем малих и средњих предузећа. У ту сврху је усвојен програм у оквиру којег руководство округа надокнађује део трошкова приликом обуке нових предузетника и пружа финансијску подршку у виду бесповратних средстава. У овом региону такође постоји и центар, који се успешно развија, у коме се налази спортско-туристички комплекс: у 2012. је на пример прилив домаћих туриста у ХМАО износио 450 хиљада, што је за 12,2% више него у 2011.

7. КВАЛИТЕТНА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДРШКА ЗА ПРЕДУЗЕТНИКЕ

У овом тренутку од 20% укупног броја нових радних места у Русији отвори се у малим и средњим предузетцима. Председник Путин је јасно изразио своја очекивања да ће Влада РФ спроводити

политику која треба обезбедити ућешће малих и средњих предузећа у БДП - у са 50%. Укратко, ситуација је све боља. Овај напредак илуструју индикатори попут времена потребног за покретање пословања и броја сати утрошених на испуњење административних и пореских процедура. Русија има најквалитетнију подршку за предузетнике, руски пословни људи изјављују да им држава све више помаже. У Русији постоје три главне развојне институције, активно укључене у коришћење државних инвестиционих фондова за унапређење предузетништва: **"Руска венчурна фирма" (РВК), "Роснано" и Фонд "Сколково"**.

1) РВК инвестира путем приватних инвестиционих фондова, основаних у сарадњи са приватним инвеститорима. Оваквих фондова тренутно има 12, укључујући и два у иностранству, с укупним капиталом од 850.000.000 УСД. Удео РВК у њима износи преко 500.000.000 УСД. На почетку 2013. фондови под контролом РВК за подстицај иновативног предузетништва финансирани су 139 предузећа.

2) Компанија "Роснано" почела је са радом 2007. и до сада је инвестирала преко 4 милијарде у 90 фирми. Као оцена успешности поменутих инвестиција служи податак да су ове компаније, које користе савремене технологије, имале укупан промет од 10 милијарди долара.

3) Фонд "Сколково", којег финансира држава, основан је пре три године у циљу подршке најперспективнијих пројеката и досад је осигурао пореске олакшице и субвенције за стотине новооснованих предузећа. Фонд је примио око милијарду долара из државних извора, чиме је помогао укупном броју од 832 привредна субјекта, од чега је њих 184 приликом оснивања добило субвенције у износу од 300.000.000 УСД.

Индустријски паркови представљају једну од најефикаснијих иницијатива за развој пословања у Русији. Крајем 2012. било их је укупно 303 у целој земљи. Њихов број је у сталном порасту - само у 2012. најављено је 50 нових пројеката. Око 25% предузетника сматра да се могућност приступа бизнис инкубаторима значајно побољшала у претходне три године .

8. ПОРЕСКИ СИСТЕМ У ФУНКЦИЈИ МАЛОГ БИЗНИСА

Нема боље земље у којој се из малог бизниса извлачи добит од 30-40 одсто. Томе доприноси и пореска политика каква не постоји на Западу. У Немачкој, на пример, ако годишњи приходи износе 80.0000. евра, на порезе одлази 54 одсто. У Русији, прве пола године, странац плаћа 35 одсто, а после тога постаје порески резидент и плаћа 13 процената.

Пореско подручје је још један од домена у коме је Русија остварила значајан напредак. Пример који то потврђује је време утрошено на испуњење пореских процедура. Када се у обзир узму 3 претходне године то време је износило 262 сата, но ако посматрамо само 2012. видљиво је смањење утрошеног времена на исте процедуре, односно 177 часова. Више од 10 година порез на доходак у Русији (обрачунава се пропорционално) износи 13%, што је једна од најнижих стопа на свету, на пример у Немачкој износи и до 50%. Порески систем у Русији је много повољнији за грађане него у већини европских земаља. Данас у Русији порез на добит предузећа износи 20%, док је у већини западноевропских земаља већи од 30%.¹²

Наравно, не постоји идеалан порески систем, а Улф Шнајдер¹³ сматра да је једна од главних негативних карактеристика руског пореског система бирократија. „У Русији пореске обавезе усложњавају вођење књиговодства, јер је потребан велики број докумената. На Западу су људи навикли да је фактура („инвоис“) сам по себи финансијски документ, што у Русији није довољно. То је папир без посебног значаја који представља само понуду за плаћање и ништа више. На основу фактуре не можете формирати никакве ставке у билансу, нити можете да из пореске основице издвојите конкретне трошкове. Увек су потребни додатни документи, као што је, рецимо, потврда о примопредаји, товарни лист или рачун-фактура, што на Западу није случај.“

¹² Крајем 2012.године познати глумац Жерар Депардје је одлучио да се пресели у Русију и да узме руско држављанство, незадовољан високим порезима за најбогатије у родној Француској. „Домовина је тамо где је порез на доходак 13%“, закључује у Депардјеово име руски Интернет портал МК.ru. Порески систем у Русији је много повољнији за грађане него у већини европских земаља.

¹³ Директор компаније „Russia Consulting“, Руска реч, 13. Мај 2013.

9. ЗАКЉУЧАК

Русија благовремено сервисира спољни дуг и смањује га из године у годину, повећавајући девизне резерве, а финансијска и политичка ситуација у земљи је стабилна као ретко када. Први пут после много година у земљи је присутна веома бурна привредна активност. Данас Русија бележи динамичан економски раст каквим може да се похвали мало земаља у свету. Путинова Русија је престала да узима било какве "структурне кредите" од ММФ и Светске банке и од државе дужника је постала земља која кредитира друге и инвестира у друге економије.¹⁴ Руска влада жели да Русија свој статус у ММФ од зајмопримаоца замени за акционарску улогу. ***Русија је данас оно што је била Америка пре сто година – земља необичне слободе и невероватних могућности.*** По односу ризик-рентабилност, то је најбоље место у Европи.

Неспокој изазива чињеница да крајеви које још није захватило благостање својој незавидној позицији могу да захвале, углавном, томе што данас нису на прави начин успели да диверзификују своју привреду, ослањајући се и даље на велике системе, а не на мала и средња предузећа. Јер нови услови пословања без државно-контролисане економије намећу и стварају услов за развој малих и средњих предузећа. Последње 3-4 године Русија је започела активно радити на побољшању предузетничке климе путем реформе законодавства те поједностављења бирократских процедура. То је омогућило држави да напредује 2012. на лествици Светске банке "Доинг Бусинесс" са 120. на 112. место. А до 2020. Русија мора, према мишљењу руског председника Владимира Путина, ући у 20 најбољих држава за вођење бизниса

ЛИТЕРАТУРА

1. Ђурић, З., *Менаџмент малих и средњих предузећа*, БПШ-Висока Школа струковних студија, Београд, 2012.
2. Ђурић, З., *Менаџмент породичног бизниса*, БПШ-Висока Школа струковних студија, Београд, 2013.
3. Ивошевић, С., *О идеалном српском менаџеру истинита бајка*, Атпринт, Нови Сад, 2006.

¹⁴ Русија је успела да смањи дужничке обавезе захваљујући владиној политици буџетског суфицита и мобилизацији финансијских резерви за подмиривање захтева страних кредиторима. Факат је да су резерве превазишле 120 милијарди долара, изводећи Централну банку на ранг (повисини резерви) шесте у свету, после индијске и пре Хонконга..

4. www.poslujtesarusijom.rs
5. Петровић, Ж., *Руско-српско стратешко партнерство: садржина и домашај*, ISAC fond, Београд, <http://www.isac-fund.org/lat/publishing.php>
6. *Русија земља партнер*, Преглед, Београд, 2005.
7. Споразум о слободној трговини између СРЈ и Руске Федерације закључен је 2001. године, "Сл лист СРЈ - међународни уговори", бр. 1/2001.

Рад је примљен: 15.08.2014.

Рад је прихваћен за штампање: 15.10.2014.